

De tre samfundstyper

Få kendskab til væsentlige karakteristiske træk ved det **traditionelle samfund** (indtil ca. 1850), det **moderne samfund** (ca. 1850-1970) og det **senmoderne samfund** (ca. 1970 og frem).

Dominerende erhverv

Specielt udviklingen i transportteknologi og kommunikationsteknologi er væsentlig i overgangen fra det traditionelle til det senmoderne samfund. Internettet har gjort os uafhængige af tid og sted. Vi kan gå online når som helst og hvor som helst. Afstande betyder mindre.

Primære erhverv
(indtil ca. 1850)

Størstedelen af arbejdsstyrken er beskæftiget i landbrug.

Primære erhverv er en fællesbetegnelse for landbrug, skovbrug, jagt og fiskeri. Altså de erhverv som direkte udnytter naturressourcerne.

De fleste bor i landsbyer, hvor de er gensidigt afhængige af hinanden i produktionen og som hinandens sikkerhedsnet. Selvforsyning og bytteøkonomi er udbredt.

Sekundære erhverv
(ca. 1850-1970)

Sekundære erhverv betegner erhverv, der forarbejder råvarer (fra de primære erhverv) til færdigvarer. Det omfatter både industri, håndværk, byggeri og anlægsvirksomhed.

Industrialiseringen og urbaniseringen gør, at en kraftigt stigende andel af befolkningen både bor og arbejder i byer.

Markedsøkonomi med handel og pengeøkonomi præger den kraftige stigning i produktionen.

Tertiære erhverv
(ca. 1970 og frem)

Størstedelen af arbejdsstyrken arbejder i tertiære erhverv, også kaldet serviceerhverv.

Tertiære erhverv er for eksempel al handel (inklusiv hotel og restaurantbranchen), transport, administration, rådgivning, design, forskning, finans og services som skole, sygehus og køb og salg af ejendom.

De tertiære erhverv bliver dominerende i den private sektor og omfatter næsten alle ansatte i den offentlige sektor. Den offentlige sektor har i de mange lande fået en stor og aktiv rolle i samfundet.

Organisering af arbejdet og teknologisk niveau

I det traditionelle (mangel-)samfund er familiemedlemmerne afhængige af hinanden i nødvendige arbejdsfællesskaber. Børnene bruges også som arbejdskraft. Familierne bliver gradvist tømte for tidligere nødvendige funktioner. Ligestilling, individualisering og globalisering åbner op for flere forskellige familietyper, der mere bygger på følelser og lyst.

Håndkraft, håndværk og selvforsyning
(indtil ca. 1850)

Den enkelte bondefamilie er i høj grad selvforsynende.

Hierarki og specialisering
(ca. 1850-1970)

Landbruget oplever en stigende mekanisering, og den overskydende arbejdskraft søger til byen og bliver nu typisk ansat på fabrikker.

Netværk
(ca. 1970 og frem)

Computerteknologi skaber globale produktionsnetværk. En stor del af industriproduktionen er enten outsourcet eller automatiseret.

Udbyttet varierer meget, da det teknologiske niveau fortsat er lavt – fx foregår høsten ved hjælp af en le - og dårligt vejr kan nedsætte høstudbyttet, så sult og sygdom er en konstant trussel.

Tid og rum er ikke adskilt. Man følger døgnets og årstidernes rytme.

Nye teknologier, som fx samlebåndet, gør det muligt at opsplitte produktionen, så arbejderen varetager en specialiseret del af produktionen. Dette øger produktiviteten, men arbejdet bliver mere ensformigt.

Gradvis adskillelse af tid og rum. I slutningen af perioden får flere og flere telefoner, biler og tv.

Samfundet er højteknologisk. De fleste jobfunktioner kræver en god uddannelse, og mange arbejder projektorienteret. På grund af computerteknologi kan mange arbejde hjemmefra og på tværs af landegrænser. Produktionen er globaliseret, og typisk udvikles og designes produktet i Danmark, mens det fysiske produkt produceres i lavtlønslande. Samlet set er der sket en klar adskillelse mellem tid og rum.

Dominerende familietype

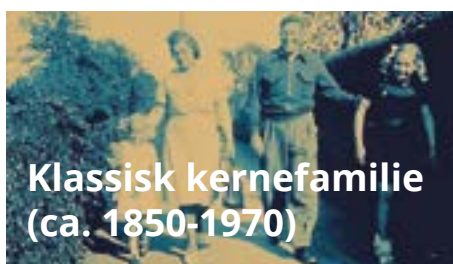
I det traditionelle samfund spiller den primære socialisation i familien den væsentligste rolle. Gradvist forøges betydningen af den sekundære socialisation - og i det senmoderne samfund taler man således om en dobbeltsocialisation, idet individet nu lever sit liv i mange skiftende sociale arenaer.

**Slægt- og storfamilien
(indtil ca. 1850)**

Manden går på arbejde. Kvinden går hjemme og passer børnene samt sørger for husarbejdet. Børnene fungerer også som arbejdskraft i dette patriarkalske samfund. Mændene står over kvinderne i henholdsvis familien, slægten, lokalsamfundet og nationen.

Kvinden er økonomisk afhængig af manden. Måske bor bedsteforældrene også i huset. Skilsmisser forekommer yderst sjældent

**Klassisk kernefamilie
(ca. 1850-1970)**

Kvinden begynder at komme på arbejdsmarkedet og bliver dermed mindre økonomisk afhængig af manden. Kvinden står fortsat for husarbejdet, og der er ret faste kønsroller.

Men en økonomisk velstandsstigning og en begyndende aftraditionalisering medfører en stadig stigende kulturel og social ligestilling. Skilsmisser forekommer således i stigende omfang.

**Forskellige
familietyper
(ca 1970 og frem)**

De traditionelle kønsroller forsvinder, da aftraditionaliseringen er gennemført. Kvinden er fuldt ud integreret på arbejdsmarkedet og dermed økonomisk uafhængig af manden.

Skilsmisser og sammenbragte familier er ikke et særsyn. Singlekultur og regnbuefamilier er også udbredt. De midlertidige lystfællesskaber udgør en betydelig del af hverdagslivet.

Dominerende socialisationsfaktorer

I takt med at samfundet aftraditionaliseres og individualiseres, bliver den enkelte mere og mere ansvarlig for egne valg. Friheden er stor, men det stiller også krav til selvværd og selvtillid at administrere de mange valgmuligheder.

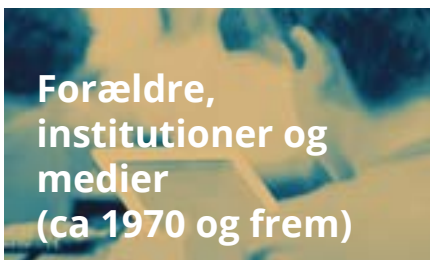
**Slægt og lokal-
samfund
(indtil ca. 1850)**

Da individet er styret af traditioner og fællesskaber som familien/slægten og lokalsamfundet, lever den enkelte ikke et individualiseret liv.

**Forældre og national-
staten
(ca. 1850-1970)**

Der begynder en aftraditionalisering-sproces, hvor tidligere normer og vaner gradvist spiller en mindre rolle i forhold til den måde, man indretter sit liv på.

**Forældre,
institutioner og
medier
(ca 1970 og frem)**

Der er høj grad af individualisering og en næsten fuldstændig aftraditionalisering. Der er kraftig udlejning af sociale relationer. Barnet præges af dobbeltsocialisering.

Individet foretager dermed ikke egne valg, idet de valg, man foretager, er styret af lokalsamfundets normer og vaner. Der foregår således en stærk primær socialisering. Der er streng social kontrol, og bryder den enkelte samfundets normer, opretholdes normerne med sanktioner.

Sideløbende sker der en individualiseringsproces, og individet skal dermed i stigende omfang reflektere over egne valg. Pasning af børn og de ældre varetages i stigende grad af vuggestuer, plejehjem mv. Dermed sker der en gradvis udlejring af de sociale relationer, og den sekundære socialisering kommer gradvist til at spille en større rolle.

Primær socialisering i familien og sekundær socialisering fra institutioner og medier. I familien er barnet unikt – i institutionen er det én blandt mange. Institutionerne er udlejrede ekspertssystemer. Ekspertsystemer findes i mange udgaver – fx hospitaler, plejehjem, førerløse tog og nethandel. At leve i dette samfund kræver en høj grad af tillid til ekspertsystemerne.

Dominerende personlighedsstyring

Der sker over tid en kraftig stigning i den sociale mobilitet. Tidligere var det kun få, der ikke fulgte i forældrenes fodspor. Der sker en gradvis økonomisk velstandsstigning, samt en social og kulturel frisættelse af individet, og dermed bliver det lettere at bryde den sociale arv. Dog er der i dag en restgruppe, der har svært ved at komme på eller fastholde sin position på arbejdsmarkedet. Denne restgruppe har typisk en baggrund i ressourcesvage familier.

Individet kan betegnes som en "myre", idet individet ikke er psykologisk adskilt fra gruppen. Der findes ingen klar adskillelse mellem privat og offentligt.

Individet er pligtstyret og man ser sig selv under opsyn fra lokalsamfundet. Samfundet skaber dermed skam – fx kan en bestemt handling bringe skam over familien. Opdragelsen tilpasses lydighed, og man skal kunne klare hårdt fysisk arbejde.

Individet kan betegnes som en "snegl", idet kernefamilien, der nu lever i eget hus eller lejlighed, afgrænses til omverdenen. Der opstår en klar adskillelse mellem privat og offentligt. Individet er indefra styret, og dermed skabes skyldfølelse, hvis man ikke kan leve op til normerne.

Opdragelsen tilpasses rutineprægede jobs. Dermed bliver disciplin og udholdenhed vigtige egenskaber.

Individet kan betegnes som en "kamæleon". Kernefamiliens rolle er mindre, og mange nye familieformer opstår. De mange socialiseringsgrupper – herunder den stigende betydning af de sociale medier – medfører at individet i højere grad bliver ydrestyret.

Individet kan både opleve en høj grad af frihed og rodløshed. Identitet skal løbende tilkæmpes og de mange individuelle valg kan skabe angst. Opdragelsen tilpasses udvikling af kreativitet og selvstændighed, da arbejdsmarkedet kræver fleksibilitet og samarbejdsevne.

Grad af social mobilitet

Samfundet er overvejende statisk, hvorfor den sociale arv sjældent brydes. Det er normalt at børnene bliver det samme som forældrene. Sønner følger i fædrenes fodspor og døtrene i mødrenes. Familie og slægt bestemmer dermed rammerne for, hvilken social gruppe man hører til. Den enkeltes liv og identitet er dermed lagt ret fast ved fødslen.

Samfundet er blevet mere dynamisk med en begyndende individualisering. Derfor oplever flere en øget social mobilitet. Mange unge bliver fortsat indenfor det samme arbejdsområde som forældrene. Men det gradvist forbedrede uddannelsessystem og velfærdssystem giver flere muligheder for at bryde med familiens vaner, traditioner og sociale position.

Den høje grad af samfundsdynamik, individualisering, refleksivitet samt det udbyggede og gratis uddannelsessystem bevirker, at mange kan bryde den sociale arv og blive noget andet end forældrene. Samfundets høje uddannelseskraav medfører imidlertid, at mange oplever et stigende præstationskraav.